

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1949-1950.

SÉANCE DU 21 DÉCEMBRE 1949.

Proposition de loi concernant la nomination des instituteurs et institutrices des écoles publiques.

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Au cours de la session 1931-1932, l'honorable Monsieur Mundeleer, actuellement Ministre de l'Instruction Publique, en accord avec notre regretté Collègue Monsieur Frans Fischer, fit une proposition de loi dont voici l'essentiel des développements :

« Les catholiques ont organisé en Belgique un ensemble d'écoles et d'œuvres scolaires qui répond à leurs aspirations et qu'ils sont parvenus à faire largement subsidier par les pouvoirs publics.

« Ils ont le droit d'enseigner et de former des instituteurs dans leurs Ecoles Normales d'ailleurs subsidiées par l'Etat.

« Le présent projet de loi n'a pas pour but d'empêcher le développement de l'enseignement libre dans notre pays.

« Son application n'a d'autres conséquences que de limiter aux seuls instituteurs ayant fait leurs études dans des écoles publiques, le droit de professer dans l'enseignement officiel.

« Il y a en Belgique 28 écoles normales officielles (14 pour garçons et 14 pour filles) alors qu'il existe 53 écoles normales libres (17 pour garçons et 36 pour filles).

« A ce développement de l'enseignement normal catholique a correspondu la délivrance, par lui, d'un nombre considérable de diplômes.

« Le tableau ci-après indique la quantité de diplômes délivrés respectivement depuis 1925 par les écoles normales libres et officielles.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1949-1950.

VERGADERING VAN 21 DECEMBER 1949.

Wetsvoorstel betreffende de benoeming van de onderwijzers en onderwijzeressen der openbare scholen.

TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Tijdens de zitting 1931-1932 diende de heer Mundeleer, huidig Minister van Openbaar Onderwijs, in overleg met onze betreunde collega de h. Frans Fischer, een wetsvoorstel in, waarvan wij de voornaamste punten uit de toelichting hierna laten volgen :

« De katholieken hebben in België een complex scholen en schoolwerken tot stand gebracht, hetwelk aan hun verzuchtingen beantwoordt en waarvoor zij vanwege de openbare besturen ruime toelagen hebben weten los te maken.

« Zij hebben het recht te onderwijzen en onderwijzers te vormen in hun normaalscholen, welke trouwens door de Staat gesteund worden.

« Dit wetsvoorstel heeft niet ten doel de ontwikkeling van het vrij onderwijs in ons land te verhinderen.

« De toepassing er van zou alleen ten gevolge hebben, dat alleen onderwijzers die hun opleiding in openbare scholen genoten hebben, het recht zouden hebben te onderwijzen in het openbaar onderwijs.

« Er zijn in België 28 openbare normaalscholen (14 voor jongens en 14 voor meisjes) tegen 53 vrije normaalscholen (17 voor jongens en 36 voor meisjes).

« Met deze uitbreiding van het katholiek normaalonderwijs is natuurlijk de aflevering van een aanzienlijk aantal diploma's gepaard gegaan.

« Uit onderstaande tabel blijkt hoeveel diploma's, sedert 1925, respectievelijk afgeleverd werden door de vrije en openbare normaalscholen :

Enseignement public :

	Garçons	Filles	Total
1925 . .	290	431	721
1926 . .	391	467	854
1927 . .	337	416	753
1928 . .	287	352	639
1929 . .	227	346	573
1930 . .	198	273	441

Enseignement libre :

	Garçons	Filles	Total
1925 . .	468	1.035	1.503
1926 . .	588	1.256	1.844
1927 . .	583	1.081	1.664
1928 . .	504	817	1.321
1929 . .	525	817	1.342
1930 . .	351	596	947

» L'étude de ce tableau démontre que le nombre de diplômes des Ecoles Normales libres dépasse, de beaucoup, celui des Ecoles Normales publiques.

» Ce fait est symptomatique et établit que tout en organisant un enseignement spécial pour leurs enfants dans leurs écoles, les catholiques poursuivent une politique parallèle de cléricatisation de l'Ecole publique elle-même, en cherchant à introduire au sein de celle-ci des instituteurs sortis de leurs écoles.

» Personne ne contestera que l'enseignement qui y est donné est imprégné essentiellement d'esprit religieux et tend à former des éducateurs dont toutes les aspirations s'inspirent de la doctrine chrétienne et de la discipline de l'Eglise, avec, comme corollaire indispensable, l'obligation de faire du prosélytisme.

« Dans sa récente encyclique en faveur de l'action catholique, le Pape Pie XI précise à cet égard — si c'était encore nécessaire — la règle que doivent suivre tous les fidèles :

« Ce n'est pas, dit-il, pour un catholique, chose conciliable avec la doctrine catholique que de prétendre que l'Eglise, le Pape doivent se limiter aux pratiques extérieures de la religion (messes et sacrements) et que le restant de l'éducation appartient à l'Etat. »

» Cette thèse, que nous concevons, sans l'approuver, marque une fois de plus la prétention séculaire de l'Eglise qui se produit par une politique double : là où c'est possible, avoir la main sur l'enseignement ; là où la loi civile fait respecter les droits laïcs, étendre de plus en plus son action sur la jeunesse par toutes les méthodes en son pouvoir.

» Les instituteurs qui sortent des écoles normales confessionnelles doivent pouvoir, en toute liberté enseigner dans les écoles libres pour lesquelles ils ont reçu une préparation spéciale, adéquate aux tendances à donner à leurs disciples.

Openbaar Onderwijs :

	Jongens	Meisjes	Totaal
1925 . .	290	431	721
1926 . .	391	467	854
1927 . .	337	416	753
1928 . .	287	352	639
1929 . .	227	346	573
1930 . .	198	273	441

Vrij Onderwijs.

	Jongens	Meisjes	Totaal
1925 . .	468	1.035	1.503
1926 . .	588	1.256	1.844
1927 . .	583	1.081	1.664
1928 . .	504	817	1.321
1929 . .	525	817	1.342
1930 . .	351	596	947

» Uit de studie van deze tabel blijkt, dat het aantal diploma's van de Vrije Normaalscholen dat van de Openbare Normaalscholen grotelijks overtreft.

» Zulks is een kenschetsend verschijnsel en tevens het bewijs dat de katholieken niet alleen een bi. onderwijs voor hun kinderen, in hun scholen, op het oog hebben, maar terzelfdertijd een politiek van clericalisatie van de Openbare School zelf voeren, door in deze onderwijzers binnen te loodsen die uit hun scholen komen.

» Niemand zal betwisten dat het onderwijs dat er gegeven wordt, in hoofdzaak doordrenkt is met een godsdienstige geest en er op gericht is opvoeders te vormen, wier verzuchtingen alle ingegeven zijn door de christelijke leer en de tucht van de Kerk met als onmisbaar gevolg, de verplichting aan proselietenmakerij te doen.

« In zijn jongste encycliek over de katholieke actie, geeft Paus Pius XI daaromtrent — voor zover zulks nodig was — een omschrijving van de regel die al de gelovigen op dit stuk te volgen hebben :

» Voor de katholieke, zo zegt hij, is het niet met de katholieke leer overeen te brengen te beweren, dat de Kerk en de Paus zich alleen met de uitwendige praktijken van de godsdienst moeten bezig houden (missen en sacramenten) en dat het overige van de opvoeding aan de Staat toebehoort. »

« Deze stelling welke wij begrijpen, zonder ze goed te keuren, is een nieuw bewijs van de eeuwenoude aanmatiging van de Kerk welke op een tweevoudige politiek neerkomt : waar zulks mogelijk is, de hand te leggen op het onderwijs, en waar de burgerlijke wet de rechten der leken doet eerbiedigen, hoe langer hoe meer haar actie over de jeugd uit te breiden door al de middelen waarover zij beschikt.

» De onderwijzers die uit de confessionele normaalscholen komen, moeten in alle vrijheid kunnen onderwijzen in de vrije scholen waarvoor zij een bijzondere opleiding genoten hebben, beantwoordende aan de strekking welke zij aan hun leerlingen moeten geven.

» Pour l'école publique, où la laïcité, la tolérance et la neutralité sont la seule règle, ces instituteurs n'ont pas reçu l'enseignement qui convient.

» La tolérance, la neutralité et la laïcité ne sauraient être pratiquées par des maîtres dont toute la préparation a été basée sur l'obligation de faire du prosélytisme pour une église déterminée.

» Le pouvoir civil doit former lui-même les instituteurs appelés à pratiquer dans les écoles officielles, en veillant à faire respecter dans son enseignement également les croyances religieuses ou philosophiques de nos concitoyens.

» C'est dans cet esprit que nous avons présenté la présente proposition de loi, qui, sans porter atteinte aux droits des instituteurs sortant des écoles normales libres de professer dans les écoles confessionnelles, garantit et défend l'école publique contre toute emprise étrangère à l'enseignement lui-même.

» L'école officielle pour être neutre, laïque, nationale, attachée à nos institutions, à l'unité de notre pays et respectueuse de toutes les convictions philosophiques ou religieuses, doit avoir des maîtres éduqués suivant ces principes. »

J'ai pensé qu'il convenait de compléter la documentation dont s'est servi, voici quelque vingt ans, l'honorable M. Mundeleeer.

J'indique donc quel fut le nombre de diplômes délivrés dans l'enseignement normal primaire au cours des années :

	pour l'enseignement public :	475	pour l'enseignement libre :	1.175
1935-1936	<i>voor het openbaar onderwijs</i>		<i>voor het vrij onderwijs</i>	
1936-1937		843		1.251
1937-1938		648		1.364
1938-1939		823		1.509
1939-1940		839		1.470
1940-1941		899		1.540
1941-1942		827		1.611
1942-1943		823		1.665
1943-1944		794		1.459
1944-1945		606		1.151
1945-1946		555		1.139
1946-1947		480		1.076

Au 1er décembre 1948, il y avait :

- 16 écoles normales de l'Etat;
- 5 écoles normales des Provinces;
- 7 écoles normales des Communes.

Au total : 28 écoles normales publiques et 53 écoles normales libres.

La proposition Mundeleeer-Fischer, devenue caduque à la suite de la dissolution des Chambres, fut reprise par les mêmes, au cours de la session 1946-1947.

M. Mundeleeer, qui reproduisit textuellement les développements de sa première proposition, se plut à ajouter : « Depuis 1931, la situation n'a fait que

» Voor de officiële school — waar de laïciteit, de verdraagzaamheid en de onzijdigheid de enige regel zijn — hebben deze onderwijzers niet de gepaste opleiding ontvangen.

» Verdraagzaamheid, onzijdigheid en laïciteit kunnen niet in praktijk worden gesteld door meesters wier gehele voorbereiding tot grondslag had, aan proserietmakerij te doen, ten voordele van een bepaalde kerk.

» De burgerlijke overheid moet zelf de onderwijzers vormen, die geroepen zijn om te onderwijzen in officiële scholen, met er een waakzaam oog op te houden dat, in dit onderwijs, de godsdienstige of de wijsgerige meningen van onze medeburgers geëerbiedigd worden.

» In die geest hebben wij dit wetsvoorstel neergelegd; zonder inbreuk te maken op het recht van de onderwijzers die uit de vrije normaalscholen komen om onderwijs te geven in de godsdienstige scholen, biedt het voorstel waarborg en bescherming voor de officiële school tegen elke indringing die vreemd is aan het onderwijs zelf.

» De officiële school moet onzijdig zijn, wereldlijk, nationaal, gehecht aan onze instellingen en aan 's lands eenheid, en bovendien eenieders wijsgerige of godsdienstige overtuiging eerbiedigen; derhalve, moet zij ook meesters hebben, die opgeleid zijn volgens deze beginselen. »

Ik heb gemeend dat de documentatie welke de h. Mundeleeer twintig jaar geleden heeft gebruikt, dient te worden aangevuld.

Ik vermeld dus het aantal diploma's uitgereikt in het lager normaal onderwijs tijdens de jaren :

Op 1 December 1948 waren er :

- 16 normaalscholen van het Rijk;
- 5 normaalscholen van de provinciën;
- 7 normaalscholen van de gemeenten.

In totaal : 28 openbare en 53 vrije normaalscholen.

Het voorstel Mundeleeer-Fischer, dat ingevolge de ontbinding der Kamers vervallen was, werd door dezelfde volksvertegenwoordigers tijdens de zitting 1946-1947 opnieuw ingediend.

De h. Mundeleeer, die de toelichting van zijn eerste voorstel letterlijk overnam, voegde er nog aan toe : « Sedert 1931 is de toestand verergerd. We hebben

s'aggraver. Aussi, ajoutait-il, avons-nous cru indispensable de représenter la proposition et de la faire voter par la Chambre. »

Je crois utile de faire observer que depuis juin 1947, l'honorable M. Mundeleeer n'a pas obtenu du Parlement qu'il vôtât sa proposition.

Nous pensons bien, mes amis et moi, que celle-ci ne fut pas déposée pour la forme et que l'honorable Ministre de l'Instruction Publique — maintenant qu'il est devenu le grand maître de l'Université et de l'Enseignement public en général — aura à cœur de défendre son enfant, je veux dire sa proposition de loi, qui, depuis 18 ans, dort dans les cartons de la Chambre des Représentants.

Sa présence dans les Conseils de la Couronne, à l'endroit tout désigné pour faire aboutir sa proposition, le fortifiera nous n'en doutons pas, dans cette opinion dont il se fit longtemps le champion, à savoir : *que l'Ecole Officielle doit être neutre, laïque, nationale, attachée à nos institutions, à l'unité de notre pays et respectueuse de toutes les convictions philosophiques ou religieuses et qu'elle ne doit avoir que des maîtres éduqués selon ses principes.*

J. BOUILLY.

* * *

Proposition de loi concernant la nomination des instituteurs et institutrices des écoles publiques.

ARTICLE UNIQUE.

L'article 24 de la loi organique de l'enseignement primaire coordonné par l'arrêté royal du 25 octobre 1921, et modifié par les lois du 1er août 1923, du 30 juillet 1928 et du 15 mai 1929, est libellé ainsi qu'il suit :

« Les instituteurs et institutrices communaux sont choisis parmi les Belges par la naissance ou la naturalisation, qui sont porteurs du diplôme d'instituteurs primaires, sortis d'une école normale publique, après en avoir suivi les cours pendant deux ans au moins ou qui sont munis d'un diplôme de l'enseignement moyen officiel du deuxième degré ».

J. BOUILLY.
M. SPAAK,
L. MATAGNE,
G. MAZEREEL,
J. ROLLAND,
G. CROMMEN.

het dan ook volstrekt noodzakelijk geoordeeld het wetsvoorstel opnieuw in te dienen en het door de Kamer te doen aannemen. »

Ik acht het dienstig te doen opmerken dat de h. Mundeleeer sedert Juni 1947 de goedkeuring van zijn voorstel door het Parlement niet verkregen heeft.

Wij denken, mijn vrienden en ik, dat het voorstel niet voor de vorm werd ingediend en dat de geachte Minister van Openbaar Onderwijs — die nu de grote baas van de Universiteit en van het openbaar onderwijs in het algemeen is geworden — de verdediging van zijn werk, ik bedoel zijn wetsvoorstel, dat sedert achttien jaren in de dossiers van de Kamer der Volksvertegenwoordigers berust, zal ter harte nemen. Zijn aanwezigheid in de Raden van de Kroon, op de aangewezen plaats om zijn voorstel tot een goed einde te kunnen brengen, zal hem, wij twijfelen er niet aan, sterken in de mening waarvan hij lange tijd de voorvechter was, nl. *dat de officiële school moet onzijdig zijn, wereldlijk, nationaal, gehecht aan onze instellingen en aan 's lands eenheid, en bovendien eenieders wijsgerige of godsdienstige overtuiging moet eerbiedigen; derhalve, moet zij ook meesters hebben, die opgeleid zijn volgens deze beginselen.*

* * *

Wetsvoorstel betreffende de benoeming van de onderwijzers en onderwijzeressen der openbare scholen.

ENIG ARTIKEL.

Artikel 24 der wet tot regeling van het lager onderwijs, samengeordend bij koninklijk besluit van 25 October 1921 en gewijzigd door de wetten van 1 Augustus 1923, 30 Juli 1928 en 15 Mei 1929, luidt als volgt :

« De gemeenteonderwijzers en onderwijzeressen worden gekozen onder de Belgen van geboorte of door inburgering, houders van het diploma van lager onderwijzer of onderwijzeres, en die uit een officiële normaalschool gekomen zijn, na er de leerjaren gedurende ten minste twee jaren gevolgd te hebben, of die voorzien zijn van een diploma van het openbaar middelbaar onderwijs, tweede graad. »